

A teal-tinted close-up portrait of actress Mitra Haghighat, looking slightly upwards and to the right. The background is a textured, mottled grey.

MITRA HAGHIGHAT

GUD VILL ATT DU SKA DÖ

EN SANN HISTORIA

A teal-tinted, close-up portrait of a woman with dark hair and a serious expression, looking slightly to the right. The background is a textured, mottled grey.

MITRA HAGHIGHAT

GUD VILL ATT DU SKA DÖ

EN SANN HISTORIA

 SAGA
EGMONT

Mitra Haghighat

Gud vill att du ska dö

SAGA Egmont

Gud vill att du ska dö

Copyright © 2008, 2022 Mitra Haghighat och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles

ISBN: 9788728103050

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 3.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med förlaget samt med författaren.

www.sagaegmont.com

Saga är en del av Egmont. Egmont är Danmarks största mediekoncern och ägs till fullo av Egmontfonden, som donerar knappt 13,4 miljoner euro årligen till utsatta barn.

FÖRORD

Den här boken tillägnas mina barn som under åren ofta har frågat mig om min bakgrund, en fråga som var svår att besvara med några enkla meningar. Jag vill också hedra minnet av mina kamrater som miste livet, därför tycker jag att de förtjänar att jag använder deras riktiga namn. De kamrater som fortfarande finns i livet har jag valt att ge fingerade namn.

Min avsikt är varken att gynna eller döma någon politisk organisation eller rörelse och jag rekommenderar läsaren att läsa faktadelen i slutet av boken för att få en helhetsbild av händelserna i Iran.

Dimensionerna av denna mänskliga tragedi är mycket större än jag kan berätta. Jag har försökt att ge en liten bild av min verklighet, mycket saknas men ingenting har lagts till.

Mitra Haghighat

DEMONSTRATION

Jag hade anat det, att det inte skulle komma så många. Ett femtiotal kvinnor hade samlats, hälften mödrar och hälften döttrar. De hade mötts vid den bestämda platsen. Därifrån skulle vi tåga. Alla försökte visa sig lugna men kokade av oro inuti. Några killar hjälpte till, de hämtade plakat, och försvann sedan fort. Läget var spänt. Jag lyfte blicken för att kolla hur det såg ut längre bort. Jovisst, de var där före oss, de islamistiska militärstyrkorna. När jag fick syn på pansarvagnarna började mina knän skaka. Vem av oss skulle hamna under dem?

Hela natten hade jag legat sömnlös. Tidigare på kvällen hade jag varit på möte. Det hade varit fullt av MKO-anhängare och för mig bekanta ansikten, ungdomar mellan 15 och 30, en del av dem var mina släktingar. MKO var en muslimsk, politisk aktivistgrupp som kämpade mot Khomeinis regim. Namnet betyder ungefär "Iranska folkets aktivister"

När jag lämnade Mahmood och Farahs hus där vi hade haft mötet, fick jag en känsla av att dit skulle jag aldrig mer återvända. Jag visste inte vad som skulle hända. Bara att döden med stor sannolikhet väntade på oss. Några gånger kom frågan upp om vi gjorde rätt. Jag tvekade. En demonstration! Mot Khomeini! Att gå ut och ropa: "Död åt Khomeini!" med alla de edsvurna hizbollahanhängarna i staden, som själva sa att de tillhörde Guds parti.

Jag var tvungen att skärpa mig. Jag hade tagit på mig ansvaret att leda demonstrationen, jag ville inte backa ur.

Samla dig! tänkte jag. Det är kört med regimen.

- Detta är det sista, sedan har vi segrat, sa Farah där hon stod med sin man, Mahmood, och tog farväl av mig.

Farah var höggravid med deras första barn. Mahmood var en aktiv student som nu när alla högskolor och universitet hade stängts av rädsla för studentrörelser var heltidsaktivist.

- Och lappen, Mitra. Vet någon hemma var den är gömd? undrade Mahmood.

- Ja, jag har visat gömstället för min syster, svarade jag.

I samma stund tittade jag på Farah. Hennes ögon fylldes av tårar.

När förtrycket blev allt hårdare hade MKO gett rådet till de anhängare vars liv var i fara att skriva sina testamenten. Det var det Mahmood menade med "lappen".

Jag gick på gymnasiet och var aktiv inom motståndsrörelsen MKO. Efter ett par års aktivitet kallades alla de aktiva och organiserade gymnasisterna för "miliser" inom organisationen. Med milis menades att personen var en halvtidspartisan. Efter att ha varit milis under en period, hade jag nyligen fått titeln "ledare" och de med lägre grad var beordrade att använda min titel när de talade till mig, det kändes konstigt och jag gillade det inte riktigt. Jag var visserligen bra på att planera, organisera och få saker och ting att bli gjorda men jag ville inte bli kallad ledare för det. Jag har alltid ogillat titlar och tycker att de bara ställer hårda krav, framförallt på bäraren. Jag var bara 17 år och ville vara en i gänget, inte en överordnad.

Demonstrationen skulle strax börja. Jag ställde upp mest för att organisationen hade gett order om att sådana demonstrationer skulle hållas i alla städer den dagen. Jag hade redan hamnat i konflikt med min handledare ett par gånger och blivit utsatt för en mildare grad av utfrysning. Det kändes som att det skulle bli för mycket att tacka nej till att ordna en sådan demonstration. Min egen bedömning

var att min hemstad inte gick att jämföra med andra större städer där fundamentalisterna inte hade så starkt fäste. Vi motståndare var en liten grupp av befolkningen som hade bildat ett nätverk och fienden var stark. Det var helt enkelt dumdristigt.

Nu när demonstrationen strax skulle börja kändes det som om fienden lekte med sina offer. De höll sig på avstånd för att så många som möjligt skulle hinna samlas. Jag var rädd att någon av oss, eller jag själv, skulle dödas. Döden var så närvarande att jag nästan kände att jag kunde röra vid den. Jag sköt undan mina tankar, för nu var vi ute på fältet, och gav en kamera till en av tjejerna så att hon skulle kunna ta några bilder som eventuellt skulle publiceras i MKO-tidningen.

Butiksägarna kände på sig att någonting var på gång och den ena efter den andra stängde sin butik och stack iväg. Det var inte stängningsdags.

Munnen hade blivit torr och jag mådde så illa att jag ville spy. Jag var ledaren men fick kämpa för att hålla mig lugn.

När det inte kom fler gav jag order om marschen. Jag vände mig om än en gång för att se på kvinnorna. Mödrarna var modigast och hade redan börjat ropa slagord mot Khomeini. Bland dem såg jag min faster som log glatt mot mig och vinkade. En man som stod på trottoaren skrek:
- Är ni galna, eller? Ser ni inte att de väntar beväpnade upp till tänderna på er? Gud bevare er! Det kommer att bli ett blodbad!

Vi brydde oss inte om honom. Vi ville inte låta sådant skrämma oss från att få igång demonstrationen. Tåget var igång. Slagorden skallade i luften:

- Död åt Khomeini! Död åt diktatorn!

Det var den 20 juni 1981 och MKO hade kallat till demonstration runt om i landet. Organisationen hade informerat oss om att motståndet som hittills hade varit

politiskt nu övergick till väpnat motstånd. Den dagen förklarade MKO krig mot regimen.

Innan jag hade lämnat Mahmood och Farahs hus hade Mahmood sagt att hela Teheran var i rörelse. Han hade hört det från MKO-källor. Dagen kom att bli den svartaste i Irans historia.

Demonstrationståget kom inte så långt, några meter kanske, sedan märkte jag inte mycket av vart alla försvann. Jag såg att några skäggiga män som skrek svordomar mot MKO och deras ledare sprang mot mig. Jag hörde tjejerna skrika. En kort stund senare anföll de mig och slog och sparkade mig.

Desperat stoppade jag handen i axelväskan för att ta ut en tom flaska som jag hade tänkt använda i självförsvar. Det var första gången min organisation tillät självförsvar vid anfall.

Flaskan! Flaskan! Var är den! Jag hittar den inte! tänkte jag. Åh, gode Gud! Jag har glömt att ta med den!

Jag fick sparkar och slag mot huvudet så att jag höll på att tappa kontrollen. Helt plötslig kände jag kall metall i handen. Det var metallkedjan jag hade tagit med mig!

Jag tog ut den och utan att hinna tänka ställde jag mig upp och började snurra kedjan runt mig som en galning.

Jag hörde att några skrek av smärta. Den träffade i ansikten och på halsar. Kedjan skrämde dem. Någon skrek:

- En tjej som slåss! Domedagen är nära, en tjej som slåss!

Ett mirakel skedde. Jag lyckades öppna ringen av hizbollahmän. De backade och flydde med händerna som skydd för ansikte och hals. Jag tog tillfället i akt och började springa. Det värsta var min chador, det svarta plagget som täckte hela mig förutom ansiktet. Men jag ville behålla den, speciellt just då. Utan den hade jag inte en chans att gömma mig någonstans bland kvinnorna i

basaren, det fanns inga kvinnor utan chador i stan. Med hjärtat i halsgropen sprang jag för livet. Jag visste att jag hade en flock arga, edsvurna och blodtörstiga män efter mig. Jag var en ung tjej, och de var alla vuxna män. Jag hade sett andra tjejer fly i liknande situationer, men den här gången gällde det mitt liv.

Svetten rann och jag kunde nästan höra min puls. Inte visste jag att jag var så bra på att springa. Jag hade lyckats komma en bit bort från dem men de hade mig fortfarande i sikte. Jag hade tänkt ut några flyktvägar i förväg.

Jag hörde folk som var vittnen till min flykt skrika olika saker. En del blev häpna och kunde inte riktigt fatta vad de såg. Många lämnade vägen fri för mig att springa. Några ville hjälpa männen och ställde sig i vägen och försökte stoppa mig. Jag hörde folk ropa:

- Vad fan gör ni! Vad har tjejstackaren gjort?
- Vilken fräck tjej, vems dotter är hon?
- För Guds skull lämna henne i fred!
- De vill bara bli knullade! Djävla horor!

Jag råkade trampa i trottoarförsäljares varor och kolliderade med än den ena, än den andra.

När jag sprang genom den stora basaren passerade jag morfars textilhandel. Affären var stängd och jag visste att inte ens min högt respekterade morfar hade makt att hjälpa mig. Hans affär hade gång på gång blivit attackerad. Han hade också fått rykte om sig att vara mot Khomeini och Gud, eller kontrarevolutionär som de kallade oss. Revolutionen som vi enligt dem var emot var den islamiska revolutionen.

Männen jagade mig och skrek:

- Allah akbar, Khomeini rahbar! (Gud är störst, Khomeini vår ledare!)

Jag hade sprungit ut från basaren och hamnat i ett kvarter som var ett gytter av smågator. För ett ögonblick

såg jag en av mina kusiner som var på flykt åt ett annat håll. Hon försvann fort ur sikte.

Jag vände mig om för att se hur många mina förföljare var. Det jag såg gjorde att jag uppbådade all min kraft för att fortsätta. Männen hade var sin kniv i handen. Det som var mest förskräckligt var att Haji Bashi ledde dem. Enligt ryktet var han och hans söner mördare. De avrättade senare flera av mina kamrater och var stolta över sina mord och gick runt i staden och skröt om de tjänster de gjort för islam.

Mina krafter höll på att ta slut och jag insåg att jag var tvungen att chansa och hoppa in i första bästa hus som hade dörren öppen. Det gällde bara att hitta rätt tillfälle, rätt kurva och rätt hus. I Iran är alla gårdar omslutna med höga murar i stället för en häck eller ett staket. Hade jag turen att komma bort ur deras synfält och in på en gård och där få skydd, hade jag lyckats.

En öppen dörr! De ser mig inte! tänkte jag.

Jag sprang in och ropade på hjälp:

- Ge mig skydd! De dödar mig!

Fyra eller fem kvinnor var på innergården. Jag hörde männen utanför huset svära över att jag hade försvunnit ur deras sikte. Jag kände mig lättad och trodde att det var över.

I nästa sekund, när jag fick syn på en tjej i huset, svartnade det för mina ögon.

Där står min dödsängel, tänkte jag. Hon hatade mig och var bland dem som dagligen misshandlade oss i skolan när vi stod vid bokbordet. Det är kört, tänkte jag. Det är hon.

Hon var en fanatisk och aggressiv Khomeinianhängare som gick i min skola. Hon kände genast igen mig och började skrika tillsammans med de andra kvinnorna.

En av männen från gatan undrade vad som hade hänt. Han ropade till dem och frågade om de hade sett någon.

- Det är hon, skrek kvinnorna. Där borta, ta fast henne, den djävla horan!

I ett sista försök sprang jag uppför trapporna till husets tak. Där tänkte jag hoppa från tak till tak men jag hann inte hoppa till det andra huset innan de hann ikapp mig.

Kvinnorna hjälpte männen.

Märkligt nog lyckades jag än en gång ta mig loss och sprang ut från huset på gågatan. För tredje gången anföll de mig. De fick fast mig och jag hörde en av dem säga:

- Låt mig stycka ihjäl den djäveln som är vår Khomeini otrogen.

- Slå till! Vad fan väntar du på. Slå ihjäl henne. Rensa staden från dessa djävlar. Ge dem! skrek en annan.

I det ögonblicket såg jag döden framför mig. Mitt liv var slut. Jag föll på marken och kunde bara se knivar, beredda att sticka. Det såg ut som att det var en tävling mellan dem i att vara först att hugga kniven i mig. Jag kunde inte tänka på något annat än självaste döden. Helt plötsligt hörde jag en av dem ropa:

- Nej, ta det lugnt bröder, gör det inte! Imam Khomeini har sagt att vi ska fånga dem levande idag och lämna dem till ordningsstyrkorna. Han ljög märkte jag, han var nog med i deras grupp men i slutändan klarade han inte att se en ung tjej bli slaktad på gatan. De hamnade i en kort beslutdiskussion. Han lyckades till slut övertala de andra.

De drog och knuffade mig tills vi kom fram till en stor trafikerad gata. De stoppade en taxi och knuffade in mig i den. Chauffören överraskades och sade ifrån.

- Nej, snälla! Låt mig jobba, jag är bara en familjeförsörjare!

Tre av männen hoppade in, i baksätet och två satte sig där fram.

- Håll käft och kör mot Sepah pasdaran.

Sepah pasdaran var den islamiska armé som hade bildats strax efter revolutionen av aktiva Khomeinianhängare. Ordagrant betyder detta "Vaktsoldater", och de vaktade den islamiska regimen mot vad de ansåg vara interna och externa fiender.

Hela vägen slog de mig i huvudet och i ansiktet och skrek svordomar.

- Var glad att Khomeini finns och ber oss vara mildare mot er. Annars hade jag stuckit denna kniv i din mage, skrek Haji Bashi och höll upp sin kniv.

Jag, som de tyckte var en väpnad motståndare till Khomeini, var på väg till islamiska ordningskommitténs högkvarter. Jag var i fiendens våld.

MIN STAD JAHROM

Taxin körde genom bekanta gator och kvarter. Det här var min stad Jahrom, som jag var född och uppvuxen i. Jag noterade några små barn som gick hem från skolan, och som lyckligt ovetande växte upp i en sådan stad. Precis som jag hade gjort bara ett par år tidigare, i en tid präglad av helt andra tankar.

Pahlavi-dynastin hade styrt landet i några årtionden. Shahen hade bråttom att göra ett modernt och västerländskt land av Iran och satsade hårt på utbildning. Skolor byggdes i massor och lärarbristen var enorm. Det var hur lätt som helst för unga män och kvinnor att komma in på lärarutbildningen. För att så många flickor som möjligt skulle tillåtas att gå i skolan av sina familjer var skolorna i min stad könssegregerade. Med flickskolor och en kvinnlig lärarkår kändes det tryggt för det annars mycket konservativa folket att låta sina döttrar gå i skola. De unga kvinnorna i min släkt, speciellt på mammas sida, började nästan alla arbeta som lärare. De bildade den första generationen yrkeskvinnor i stan. Min mamma valde dock själv att vara hemmafru. Att vara en modern yrkeskvinna var attraktivt för en del och otänkbart för andra. De moderna kvinnorna tog allt större avstånd från den islamiska klädstilen och uppförandekoden. Att helt plötsligt vara ute och visa sig i ett samhälle där kvinnor tidigare varit gömda i sina hem och under sina slöjor betraktades som hotfullt av många.

Min stad Jahrom bestod av två delar, nord och syd. Nordborna betraktades av sydborna som omoderna,

fanatiska och obildade. Man flyttade inte mellan stans två delar så ofta. Var man född i norra delen så bodde man där, växte upp och gifte sig också oftast med en nordbo. Samma gällde för dem som bodde i syd.

Att stan var så uppdelad berodde mycket på de olika religiösa ledarna. Vi i syd hade en mycket liberal religiös ledare. Till honom vände sig folk för att få råd och hjälp. Det var hans vishet och inte graden av religiositet som drog folket till honom. Han var för utbildning och utveckling, respekterade oliktankande och blev en förebild för många.

Ayatolla Haghshenas var motståndare till shahen, men var aldrig ute efter egen makt, inte ens efter revolutionen valde han att blanda sig i politiken.

I norra delen av stan var det tvärtom. Sedan flera år tillbaka hade en stridig och hänsynslös fanatisk ayatolla flyttat in med sin familj och bosatt sig där. Han hade sin moské, höll sina tal och uppmuntrade sina hängivna anhängare att slå vakt om islam. Enligt honom var islam ständigt i fara. Den värsta risken var dessa vindar av modernism som blåste i stan. Han ville att de troende skulle försvara sin religiösa heder.

I min del av staden kunde man höra folk berätta om vilka hemska oroligheter han hade ställt till med. En del nordbor hade valt att vara Bahaii, som är en gren av sufismen, den mest filosofiska islamiska inriktningen. När ayatollan i norra staden fick reda på det, satte han igång en massaker och gav order om att utrota dem som följde denna gren. Hans fanatiska anhängare attackerade Bahaiifamiljer och dödade så många människor de kunde, till och med små barn. De få som överlevde flydde från stan och kom aldrig tillbaka. Inte ens polisen kunde stoppa dessa våldsamheter. Allt detta skedde 20-30 år innan jag föddes. I shahens planer ingick inte att kämpa mot de religiösa ledarna. Hans amerikanska vänner såg hellre att det marxistiska

motståndet bekämpades hårt, så fundamentalistiska ayatollor var på så sätt bara bra att ha kvar.

Det enda polisen kunde göra var att flytta ayatollan till en annan stad. Han fick inte bo i Jahrom längre men hans familj var kvar. Hans son ersatte honom och han hade exakt samma syn och fanatiska tänkande som sin far.

Ordet ayatolla betyder egentligen "tecken på Gud", det används som titel på religiösa imamer. Ayatollan i stadens norra del hette även Ayatollahi i efternamn. Som att heta "Präst" i efternamn, till exempel. Detta måste ha varit ett taget efternamn. Att bli en ayatolla är en dröm för många mullor (mulla är en lägre grad inom det religiösa ledarskapet). Efternamnet Ayatollahi var nog ursprungligen resultatet av önsketänkade hos denna makthungriga familj.

Jag växte upp i ett hus präglat av kulturkrockar. Å ena sidan fanns mammas intresse för modernism, å andra sidan farmors extremt religiösa tänkande. Varje troende muslim har som plikt att be fem gånger om dagen. Jag tror att min farmor bad tio gånger om dagen. Farmor trodde att om hon bad kollektivt på moskén så var det bättre i Guds ögon. På moskén fanns alltid en imam som var böneledare och alla andra rättade sina rörelser efter honom. Herr- och damavdelningen skiljdes åt med ett draperi i mitten. Farmor var på moskén minst tre gånger om dagen för att be. Hon ville inte gå miste om något.

Kvinnan betraktas som oren under sin mens. Det innebär att hennes bön inte accepteras av Gud. Därför måste hon ersätta de förlorade bönetillfällena under sina "rena" dagar. Farmor bad extra mycket för att garantera att hon inte var skyldig Gud en enda bön. Hon bad för alla dagar hon hade mens och blödningar i livet.

- Gud glömmer aldrig någonting, det kan ha hänt under mina unga dagar att jag nonchalerade. Jag måste betala

tillbaka mina skulder till Gud innan jag dör, brukade hon förklara för mig.

Hon mumlade ständigt för sig själv. Några gånger lyssnade jag nyfiket för att höra vad hon sa. Det var hela tiden verser från Koranen, eller så talade hon till Gud.

- Vad är det du säger till Gud hela tiden, farmor? frågade jag ibland.

- Jag tackar Gud, förstår du. Hur mycket man än tackar Gud räcker det inte med tanke på allt vad vi har fått.

- Vad har vi fått från Gud? Varför ska jag tacka Gud?

- Du ska till exempel tacka för att du och din familj har god hälsa, att din far är frisk så att han kan försörja oss. Det är mycket man ska tacka Gud för.

- Jag blir sjuk ofta, då skriver doktor Lavasani ut mediciner och jag blir bra igen.

- Du får inte ens säga så, flicka lilla. Det är hädiskt. Vem har skapat doktor Lavasani om inte Gud? Du vet att motsatsen till Gud är djävulen. Djävulen kan hur lätt som helst krypa under en människas hud och styra henne. Gud älskar människan så länge hon inte låter sig bli lurad av djävulen. Börjar man göra som djävulen vill, ja, då vänder sig Gud mot en. Det är verkligen synd om den som får Guds vrede över sig.

Farmor hade ingen glädje av livet. Enligt andra blev hon värre när hennes man skaffade sig en ny hustru, det hände innan jag var född. Hon var inte lycklig innan dess heller.

Jag tyckte verkligen synd om henne. Från andra hade jag hört att hon som tonåring blev bortgift med en man som hon inte älskade, min farfar alltså. Trots att hon gjorde sitt bästa blev hon ändå gång på gång utsatt för hemsk misshandel. Hon vägrade prata om det men folk runt omkring såg och hörde. Även det stod hon ut med, men när hon var i 35-årsåldern skaffade hennes man en ny och ung hustru i en annan stad. Då kände hon sig rejält förolämpad

och kränkt. Hon skilde sig aldrig men avsade sig honom totalt och valde ett liv i celibat. Ett sådant liv kräver alltid en högre grad av andlighet och en Gud att starkt tro på, annars är det omöjligt.

- Gud sätter människan som han tycker om på prov i det här livet. Det gäller att vara tålmodig och klara provet och inte tappa tron.

Hon trodde att hennes riktiga liv skulle börja efter döden. Hon sa alltid att hon var klar med livet och beredd på döden. Varje dag som gick och man levde var det risk att man skulle ta ett snedsteg.

Trots sina konstiga idéer var farmor snäll mot mig och älskade mig som en farmor brukar göra. Med hennes mamma, min gammelfarmor, var det annorlunda. Hon bodde granne med oss och var en riktig kvinnohatare. Orsaken var att hennes man när hon gång på gång födde flickor skaffade sig nya fruar i hopp om en son. Man trodde att det var kvinnan som bestämde barnets kön. Trots sina nya fruar fick mannen aldrig några söner. Gammelfarmor gav en massa kärlek till sina manliga släktingar men jag som flicka såg aldrig annat än hat i hennes blick.

Ibland kom gammelfarmor och hälsade på. Hennes största bekymmer var att jag inte uppfostrades tillräcklig islamiskt av min mor.

- Du måste lära dig att be! Du måste täcka ditt hår så att främmande män inte ser det. Du syndar, fattar du vad du håller på med, nästan skrek gammelfarmor åt mig.

Några gånger lade sig min mamma i och skällde ut henne.

- Låt bli min stackars dotter! Hon är inte ens pliktmogen, hon har inte ens fyllt nio.

- Allt är ditt fel, du måste börja redan nu och lära henne den islamiska moralen.

Enligt islam skall en tjej vid nio års ålder och en kille vid sexton börja med de islamiska plikterna. En flicka skall börja bära slöja, be sina böner och lära sig att tvätta sig efter menstruationen på ett speciellt sätt, en rengöring som sedan tillåter henne att be till Gud. Hon ska även fasta på fastemånaden ramadan. För killar är plikterna bön och fasta.

Mamma var alltid förbannad på dessa två kvinnor, men hon ville inte vara otrevlig mot dem. Enligt den iranska traditionen skall man bemöta de äldre med respekt. Hon ville inte gå över dessa gränser. I stället pratade hon med mig.

- Lyssna inte på dem. Bry dig inte om vad de säger. De är fanatiker och vill uppfostra dig som en omodern tjej. Om jag låter dem bestämma kommer de att gifta bort dig i 13-årsåldern.

För att hon ville, och för att reta dem, brukade min mamma klä mig i korta klänningar i olika färger. Hon satte rosetter i mitt hår och gjorde vackra hästsvansar och flätor. Jag hade hattar i olika färger som matchade mina klänningar. Mamma var en duktig sömmerska och sydde så vackra klänningar åt mig att mina jämnåriga tittade avundsjukt på mig. Jag uppmuntrades av mamma att sjunga och dansa till musiken som hördes från radio.

Själv brukade hon sminka sig och klippa håret enligt modet. Min far gillade att mamma var mån om sitt och mitt utseende. Han tittade stolt på sina flickor och gav oss en massa beröm.

En dag ropade farmor på mig och kallade mig till sitt rum.

- Kom! Kom in! Jag har en överraskning till dig!

Jag sprang med glädje och nyfikenhet uppför stentrapporna till farmors rum. Farmor tog min hand och gick sakta med mig. Vi satte oss på golvet. Hon öppnade ett

knyte och tog ut ett plagg. Det var ett ljust tyg med små blommor, sytt till en liten chador.

- Din första chador. Du får den av mig som present. Vill du prova?

Jag blev glad. Det var ju en present, Jag tog på mig den och det var bara ansiktet som syntes. Farmor hjälpte mig att spegla mig. Jag såg ut som en liten tant. Jag tyckte det var kul och farmor var förtjust och tittade på mig med ett leende. Med chadorn på mig sprang jag till mamma för att visa henne vad jag hade fått av farmor.

Mamma blev röd i ansiktet när hon såg mig. Utan att säga något hoppade hon på mig, ryckte bort chadorn och slängde ut den.

- Hon ska gå över min döda kropp för att lyckas få dig att bära chador! Den djävla kärringen! Aldrig i livet! Fy skäms! Du såg så ful ut, fattar du?

Mamma skrek åt mig så att jag nästan började gråta.

Med tiden lärde jag mig att inte bry mig om deras islamiskmoraliska rådgivning och inte tro på allt som sägs. Trots allt gillade jag min farmor. Hon hade ett speciellt lugn och en andlighet i sig som jag uppskattade. Hon var en tystlåten kvinna och många tyckte att mitt lugn liknade hennes. Hennes tro var ren och hon var inte skenhelig som så många andra. Hon såg sig inte som ett offer trots sitt tvångsgifte och att hon blivit misshandlad. Sådant fick hon utstå för att hon var omtyckt av Gud som ständigt satte henne på prov och fick hennes tro bekräftad. Därför talade hon nästan aldrig ont om sin man heller. I ett samhälle där kvinnan inte har någon makt att ändra sitt liv och göra sig fri, är tron på ödet eller Gud den bästa räddningen, annars kan man helt förlora förståndet.

I SHAHENS SKOLA

Så småningom var det dags för mig att börja skolan. Mamma var nästan hysterisk. Hon hade svårt att bestämma sig för hur min skoluniform skulle se ut, hon skulle sy den själv. Det enda kravet var att klänningen skulle vara blå med vit avtagbar krage, men inga speciella regler för modellen fanns. Mamma ville att min uniform skulle vara den snyggaste.

Varje morgon fixade hon mitt hår som om jag skulle gå modell på en modevisning. Hon ville absolut att jag skulle ha långt hår, och hon kammade mitt rufsiga morgonhår så hårdhänt att mina tårar rann. Flera gånger inspekterade hon mig från långt håll för att se att allting passade ihop. Om hon inte var nöjd bytte hon och ändrade. Jag var tvungen att gå upp extra tidigt bara för att göra mig i ordning.

I skolan mötte jag en annan värld. Vi levde i ett klassamhälle och klyftorna var ibland väldigt stora. Medan jag gick så välklädd i skolan såg jag tjejer med trasiga uniformer, sydda för många år sedan, som de hade fått ta över efter syskon och kusiner. En hel del var hungriga och stod och tittade på när vi andra åt det vi hade med oss hemifrån. Fickpeng var något okänt för många.

Jag blev själv ibland överraskad av att se en del tjejer få skjuts till skolan av sina privata chaufförer eller komma i en barnskötares sällskap. Min mamma var tyvärr dömd att förlora tävlingen om den snyggaste skoluniformen eftersom det fanns tjejer i min klass som hade fler än en snygg skoluniform och deras kläder köptes i moderna klädbutiker

i huvudstaden. Jag märkte tidigt att jag befann mig någonstans i mitten av klasskalan.

Fröknarnas sätt att se på barnen förstärkte klassamhällets regler. Tjejer som var finklädsla, ordningssamma och skötsamma med läxor och uppgifter fick mycket beröm och uppmärksamhet. Tvärtom var det för dem som inte hade dessa egenskaper. Varje morgon fick vi stå uppställda på led på skolgården. En tjej som ofta var frökens ögonsten och klassrepresentant fick gå och kontrollera varje elev i sin klass. Man fick böja sig ner och låta henne titta efter om det fanns lusägg i håret. Dessa var vita och ganska lätt att upptäcka. Sedan kollade hon om den vita avtagbara kragen var ren, om uniformen var ren, om håret var kammat och om naglarna var klippta och händerna tvättade. De som inte uppfyllde kriterierna fick lämna ledet och agades inför alla. Ofta slog de så hårt att den stackars flickan i fråga började gråta, gång på gång sa att hon lovade att sköta sig bra och bad dem sluta slå. Det var ingen bra start på skoldagen. Ofta fylldes mina ögon med sympatitårar när jag såg den slagna skrika av smärta och de ändå fortsatte slå. Någonstans förstod jag att min mamma kämpade hårt för att jag inte skulle bli utsatt för en sådan förnedring. Att aga barn i skolor var mycket vanligt på låg- och mellanstadiet, minskade något på högstadiet och försvann nästan på gymnasiet. Man trodde att hårda tag i början fick barnen att förstå allvaret med skolan. Efter en tid tog jag för givet att allt sådant hörde till ett vanligt skolliv.

Trots allt hade jag kul i skolan. Jag fick nya kompisar och min mamma följde det hela med stort intresse. Mamma var positiv till mitt deltagande i andra aktiviteter som skolan ordnade. Jag gillade scouterna och blev medlem från första skolåret. Jag var mycket fascinerad av utflykter och

tältandet i naturen. Ibland var det uppträdanden med sång och dans inför mödrarna.

Kungens födelsedag var en stor högtid, speciellt i landets alla skolor. Det pågick en stor propagandakampanj för att lära oss att vara tacksamma mot vår kung och Pahlavidynastin. Vi fick rätt ofta höra att det var tack vare kungen som vi fick gå i skolan. Vi sjöng tacksånger till kungen och drottningen och deras bilder fanns på förstasidan i alla våra skolböcker. Kungens porträtt hängde ovanför den svarta tavlan i alla klassrum och i personalrummet. Självklart var det svårt för oss barn att förstå att vi blev hjärntvättade. Samtidigt som vi hyllade kungen för att han gav oss barn en ny framtid pumpades oljan ut och exporterades som aldrig förr och bara en promille av oljeinkomsten satsades på oss. Huvuddelen av oljeinkomsterna gick till monarkimaskinen och för att upprätthålla dess existens. Det främsta redskapet för monarkins överlevnad var SAVAK, en dyr och hemsk underrättelsetjänst som jag redan tidigt skulle få lära känna.

MORMOR OCH MORFAR

Mormor var en liten och späd kvinna. Att hon hade fostrat åtta barn kunde man inte tro. Mamma var näst äldst i sin syskonskara. Det innebar att mormor fortfarande hade små barn. En av mina mostrar, Mansooreh, var ett år yngre än jag. Mormor hade någon sorts tvångsbeteende och städade från morgon till kväll. Hon trodde att allting var orent. Speciellt jobbigt var det när hon hade tvättat, om man bara råkade nudda tvätten som hängde på linan så plockade hon ner den och sköljde om den.

Man kunde lätt bli irriterad och trött på henne. Hon gick alla på nerverna med sitt städande och tjatande. Det värsta hon visste var kiss och bajs. Hon litade aldrig på att barnen tvättade sina händer ordentligt efter toalettbesök, därför var det extra hemskt för henne när barn rörde någonting. Hon bad aldrig sina barn hjälpa henne i hushållsarbetet på grund av den rädslan.

Det gick så långt att morfar tog med henne till storstaden Shiraz för ett besök hos en specialist. Där blev det konstaterat att hennes beteende egentligen var en psykisk sjukdom. Det gick inte att ändra henne.

I övrigt var hon analfabet, och en mycket enkel och lättlurad person. Hon såg alltid min morfar som sitt överhuvud, trots att det var mot hans vilja. Morfar var en lärd och intellektuell man som njöt av att se kvinnan stark, jämställd och engagerad i samhället. Det fanns inte många starka kvinnor vid den tiden då han gifte sig, men han föll för hennes skönhet och kunde aldrig tänka sig att svika och lämna henne. Han försökte acceptera henne som hon var.

Morfar lät henne inte påverka deras döttrars framtid med sitt tänkande och hon var mycket lyhörd för morfars åsikter. Han hade beordrat att flickorna inte skulle engageras i hushållsarbetet, utan att de skulle satsa på utbildning och en framtid som yrkeskvinnor. Därför betalade han hellre hemhjälp för att underlätta hennes hushållsarbete, han ville inte se henne slita och jobba hårt. I många familjer ville man snabbt gifta bort döttrarna för att bli av med dem, men morfars motto var: först utbildning och jobb, sedan familj och barn.

Både mormor och morfar var båda ganska stora arvtagare. Stora plantager, markområden, fastigheter och lokaler hörde till deras tillgångar. Men morfar ville ha ett jobb att gå till dagligen och därför drev han sin textilhandel i basaren vid sidan om.

Min morfar läste hur mycket som helst. Han var förtjust i persisk litteratur, kultur, historia, geografi, filosofi, religion och politik. Han var engagerad i kultur- och samhällsfrågor, umgicks med speciella typer som han ofta diskuterade politik med. Han brukade lyssna på nyheterna väldigt noggrant och följa det politiska livet i Iran och världen. Han tyckte om modernismen men skydde en del personer som bara tänkte på ytligheter och det materiella.

Ibland när han hörde någonting om kungen och all propaganda för honom på radio, kunde inte morfar hålla tyst. Förbannad svor han åt radion och kungen. Då brukade mormor titta efter om några nyfikna barn hade hört.

- Sch! Ni har inte hört någonting. Ni får inte berätta för någon, han och vi råkar mycket illa ut om någon rapporterar vidare, sa mormor.

Jag var för liten för att förstå varför morfar inte gillade kungen. I skolan lärde vi oss bara goda saker om kungen. Men jag gillade min morfar och ville inte se att han for illa, så jag var noga med att hålla tyst om min morfars åsikter.

VÄGGTIDNING OCH SKOLMÅLTIDER

Under högstadiet var tre saker viktiga för mig. Först kom mitt skolarbete. Jag jobbade hårt och hade lysande resultat i samtliga ämnen. Skolan var nöjd med mig och min mamma var gladast av alla. Mitt andra intresse var pingis. Jag längtade efter rasterna för att få spela pingis. En hel del tjejer stod som åskådare och vi spelade jättespännande matcher. Det tredje intresset var skolans väggtidning.

Jag och min klasskamrat Negin tävlade hårt om att få det bästa betyget i olika ämnen. På det sättet var vi varandras rivaler, i övrigt var vi bästisar. Det var Negin som engagerade mig i skoltidningen. Några olika grupper hade var sin väggtidning och Negin frågade om jag och hon skulle slå oss ihop och ge ut vår egen. Det blev det roligaste vi visste. Vi satt på konstlektionerna och ibland efter skoltid och skrev små artiklar, klippte och klistrade bilder, hittade på roliga historier, konstruerade korsord och så vidare. Vi skrev ibland om läget i skolan och i samhället. Det var en glad väggtidning som så småningom blev omtyckt i skolan.

När jag några år tidigare började i fyran hände två för mig oförglömliga saker. För det första kom tv till vår stad och ändrade tillvaron på ett radikalt sätt. För det andra bestämde kungen att skolorna skulle servera skolmat. Det hade börjat först i Teheran ett år tidigare. Av mina släktingar som ibland hälsade på från Teheran hörde jag att det var riktiga måltider. Det var välkommet, speciellt med tanke på att många barn var fattiga och fick gå hungriga i skolan, vilket ledde till koncentrations- och

inlärningssvårigheter. I min stad blev det inte några riktiga måltider. Man skylldes på praktiska svårigheter som att det inte fanns någon skolmatsal. I stället fick vi frukter, pistagenötter, muffins och andra kakor. Frukterna var av en speciell typ som vi aldrig hade sett, varken på träden eller i affärerna. Exotiska var de inte, men de var nästan tre gånger så stora som vanliga frukter vi hade sett. Äpplen, apelsiner, clementiner och bananer. Min stad odlade citrusfrukter som exporterades till andra städer. Helt plötsligt kom dessa stora frukter och tog över marknaden. Citrusfrukterna från min stad, som var grunden till dess ekonomiska överlevnad, hade fått en konkurrens som var svår att möta. Lite senare förstod vi att dessa kom från Israel. De vuxna var oroliga medan vi barn var glada över att vi fick sådana helt gratis i skolan. Det var också något vi fick lära oss att tacka kungen jättemycket för. Muffinsen var också jättestora och importerade från USA. Stadens stackars bagare dög inte längre till att baka kakor.

Det var en gyllene tid för västvärlden då billig olja pumpades ut och dyra importvaror från Europa, USA och Israel forsade in i landet. Det var bestämt att vi inte skulle bry oss om att producera ens den minsta lilla nål. Det räckte att pumpa ut och sälja oljan. Sedan skulle en del av oljepengarna användas till att köpa varor som såldes dyrt till oss. Med andra ord skulle Iran bli ett konsumtionssamhälle för importerade varor.

När jag gick sista året på högstadiet hade skolmåltiden omvandlats till en liten förpackning kex som inte smakade något, och vi fick dem dag efter dag. Till slut var vi väldigt trötta på kexen och brukade skänka dem till de elever som hade ladugård eller höns, för att användas som djurfoder.

Jag och Negin bestämde oss för ett datum och skrev i vår väggtidning att alla skulle samlas på skolgården på rasten och ta med sig sina kex. Vi började och de andra följde

efter oss. Vi gjorde en hög med alla kex på gården. Sedan lämnade vi allt och gick till undervisningen.

Dagen efter kallades jag och Negin till rektorsexpeditionen. Där satt några män och väntade på oss.

- Det handlar om det avskyvärda som ni gjorde igår, började rektorn. Ni verkar ha lockat skolans elever till något som vår skola skäms för.

Jag anade att det hade med gårdagens kexhög att göra, men jag kunde inte begripa varför det var så allvarligt och vad de misstänksamma männen ville.

- Ni har varit vår kung otacksamma och är dåliga förebilder för skolans elever.

Jag och Negin tittade snabbt på varandra och kunde inte begripa att det vi hade gjort var en så farlig grej.

- Vi vill veta vilka som lärt er göra på det viset, att göra protest genom att strejka, sa en av männen med en hotfull gest.

Det var första gången i mitt liv jag hörde ordet "strejk" och jag kunde fortfarande inte begripa vad kexen hade med vårt lands säkerhet att göra.

- Nej, det var inte så, vi var alla trötta på kexen. Dem har vi fått i ett år nu. Det är ingen som äter därför...

- Har ni några äldre bröder eller någon annan hemma som har lärt er att göra så?

- Nej, vi bestämde själva, sa Negin med darrig röst.

Rektorn bad att få prata med oss en stund utanför rummet.

- Fattar ni vad ni har gjort? Det är underrättelsetjänsten, det är SAVAK, Gud bevare er! Hoppas de inte tar er med sig. De kommer att slå ihjäl er. Det blir farligt för era familjer och pappor också. Det enda ni kan göra är att be om ursäkt och lova att detta inte händer igen.

Vi grät, bad och lovade att vi inte skulle göra så igen. Det tog en lång stund, rektorn medlade allt vad hon kunde. Männen antecknade en massa uppgifter om min och Negins familjer och sa hotfullt att nästa gång de får in en rapport då är vi verkligen illa ute. Vi blev även förbjudna att skriva vår väggtidning i fortsättningen.

Först den dagen fattade jag varför min morfar svor åt kungen så fort han nämndes på nyheterna. Jag levde i ett land fullt av förtryck, minsta protest var förbjuden och den shah som de gjorde så mycket propaganda för var egentligen en diktator.

REVOLUTION

I juni 1978 åkte min familj på semester till Kaspiska havet i norr. Jag hade klarat högstadiet och var glad för nästa skolstart då jag skulle börja gymnasiet.

Som vanligt åkte slöja och allt sådant av när vi lämnade vår stad. Vi åkte tillsammans med en annan familj i två bilar och stannade och campade på olika ställen. I bilen lyssnade vi på musik och min lillasyster dansade glatt till musiken.

Det var en lång resa som tog omkring en månad och vi var lagom trötta på vägen hem. Vi hade en sista övernattnings i närheten av Persepolis och dagen efter skulle vi vara hemma. Där vi campade fanns andra sommarturister.

Mina föräldrar satt och lyssnade på nyheter på radio. Jag märkte att någonting på nyheterna hade väckt häpnad och oro hos de vuxna. De lyssnade med stora ögon och öron. Nyheten var så viktig att man var tvungen att berätta trots censuren.

Det hade varit en demonstration i Khomeinis forna hemstad Qum. Slagorden möttes med gevärseld. Soldaterna sköt demonstranter på gatorna. Demonstrerande mullor som sökt skydd på gården hemma hos den andlige ledaren Shariiatmadari blev också skjutna. Ett tiotal demonstranter dödades och många blev skadade. Nyheten var kortfattad och de vuxna var både nyfikna och besvikna. Många på campingplatsen pratade om det de hade hört på nyheterna.